

Raport cumulativ privind dezbaterile pe platforma **MediaForum** la rubrica “Deontologie”

perioada: 25 martie 2015 – 1 martie 2016

Informații generale

În intervalul 25 martie 2015 - 1 martie 2016, la compartimentul “Deontologie și Etică” s-au desfășurat 9 dezbateri. Discuțiile au vizat un spectru larg de probleme ce marchează activitatea zilnică a jurnaliștilor, toate temele fiind selectate în funcție de actualitatea lor și reieșind din situații reale din perioada respectivă (*de exemplu, dezbaterea referitoare la publicarea imaginilor din viața privată a unor persoane a fost generată de apariția pe Internet a unei înregistrări video cu fostul premier Vlad Filat*). De asemenea, la selectarea temelor s-a ținut cont ca acestea să vizeze mai multe tipuri de jurnalism: TV, online, presă scrisă etc. Temele au fost propuse de Content Managerul platformei sau de către moderatori, ulterior fiind coordonate și acceptate împreună cu Directorul de proiect.

Temele și mersul dezbaterilor

S-a convenit asupra discutării următoarelor teme:

1. «**Moderarea comentariilor de pe site-uri. Ce criterii respectăm?**»

Având în vedere că pe rol în instanțele de judecată se afla la momentul pregătirii și lansării dezbaterii un proces împotriva unei instituții media (Gender Doc-M vs PRO TV) legat de conținutul denigrator al comentariilor plasate de utilizatori, iar un alt proces fusese deja finalizat cu penalizarea resursei media (Oleg Brega vs Privesc.eu), am considerat oportună discutarea problemelor legate de moderarea comentariilor, în condițiile în care nicio lege și nici Codul Deontologic nu conține expres prevederi referitoare la modalitatea de selectare a comentariilor. Toți

«Practicile unor instituții de presă de talie internațională în materie de deontologie profesională sunt foarte instructive. În acest sens pot fi solicitate expertize ad-hoc unor manageri de la instituții la care se aliniază toată lumea».

- Vasile Botnaru

comentarii au fost de acord că mesajele cu un conținut denigrator și cu limbaj licențios nu trebuie să apară pe site-uri. Opiniile s-au împărțit atunci când unii utilizatori au optat pentru moderarea «manuală» a comentariilor, adică blocarea celor considerate nocive, iar alții au susținut ideea moderării exclusiv «tehnice», adică prin folosirea filtrelor sau a sistemelor în care comentariile votate ca negative de către un anumit număr de participanți sunt ascunse automat.

Analizând propunerile participanților la discuție, moderatoarea Ludmila Andronic a susținut ideea blocării doar a comentariilor ce conțin jigniri și injurii, pentru a evita acuzațiile de cenzurare, și a recomandat introducerea în Codul Deontologic al Jurnalistului din Republica Moldova a unor «specificații pentru presa online», care, în opinia sa, ar face lucrurile mai clare.

2. «Comunicatele de presă: cum le utilizăm?»

Discutarea acestui subiect a venit drept urmare a prezenței crescânde a știrilor în spațiul mediatic autohton, o mare parte a căroră este preluată din comunicatele de presă ale instituțiilor de stat. Au fost puse în discuție două linii de subiect: preluarea informației vs prezumția de nevinovăție și divulgarea detaliilor din viața personală. În dezbateră s-a inclus și un comunicator, care a explicat modul de întocmire a comunicatelor și a formulat recomandări pentru jurnaliști. Dezbateră a fost utilă prin readucerea în discuție a modalităților de folosire a surselor de informare pentru jurnaliști. Atât în intervențiile din cadrul dezbaterii cât și în raportul de totalizare, moderatoarea Ludmila Andronic a recomandat jurnaliștilor să utilizeze comunicatele de presă drept *una dintre* sursele de informații și, categoric, să nu preia din ele conținutul manipulator sau cel care contravine deontologiei profesionale.

3. «Nu a răspuns la telefon pentru a comenta...»

La fel ca și tema precedentă, discuția a vizat un alt «fenomen» întâlnit frecvent în presa din Republica Moldova: înlocuirea reacției celui vizat cu sintagmele «nu a fost de găsit» sau «nu a răspuns la telefon». În discuție s-au inclus jurnaliști și manageri de presă care au condamnat această practică și au invocat cazuri din activitatea jurnalistică în care persoanele se «ascundeau» intenționat de întrebările presei.

În recomandările formulate la finalul dezbaterii, moderatoarea Alina Țurcanu a propus elaborarea unui studiu de caz în care să fie elucidate posibilitățile jurnalistului de a obține reacția celui vizat «în limitele Codului Deontologic și ale bunului simț», în baza căruia să fie formulate recomandări pentru redacții și jurnaliști, eventual din partea Consiliului de Presă.

4. «Când bârfele sunt ridicate la rang de știre...»

Discutarea acestei teme a fost convenită cu moderatoarea Alina Țurcanu pentru a combate, cu argumente, o altă practică nocivă pentru presă - preluarea sau fabricarea de informații false și neverificate -, practică ce s-a răspândit rapid odată cu creșterea numărului de site-uri informaționale care, în mod firesc, se antrenează într-o goană pentru accesări. Moderatoarea și-a propus să răspundă, împreună cu participanții la discuție, la mai multe întrebări care apar la analiza acestui fenomen. Utilizatorii au fost invitați să se dea cu părerea dacă astfel de cazuri sunt rezultatul unor acțiuni deliberate sau doar greșeli comise din dorința de a fi primii cu știrea. De asemenea, s-a discutat despre eventuala oportunitate de a introduce sancțiuni pentru astfel de încălcări ale Codului Deontologic.

În total, la dezbateri au participat 7 persoane. Moderatoarea explică prezența redusă a comentariilor prin faptul că *“în presa din Republica Moldova nu s-a format încă obișnuința de a dezbate la modul serios, cu argumente, nepărtinitor, colegial și autocritic subiecte importante ce vizează comportamentul mass-media”*. Opiniile exprimate au fost dintre cele mai diverse, astfel că utilizatorii au fost atât pro, cât și contra. Unii au argumentat că publicarea unor știri false sau parțial adevărate este un rezultat al încercării jurnaliștilor de a asigura «picanterie» informației, fapt ce ar asigura doza de divertisment pe care consumatorii ar căuta-o în știri. Alții au condamnat însă asemenea practici, considerându-le și un instrument de manipulare îndreptat contra unor persoane concrete.

Moderatoarea a recomandat discutarea subiectului știrilor false la seminare, mese rotunde, conferințe cu participarea ziariștilor, dar și a subiecților de știri, consumatorilor media și a specialiștilor în diferite domenii *“care ar putea vorbi despre impactul unor astfel de știri (din punct de vedere psihologic, juridic, social, economic – după caz)”*. La fel, în raportul de final Alina Țurcanu a propus încurajarea consumatorilor de media și persoanelor care au fost vizate direct de știri false să se adreseze la Consiliul de Presă, *“poate printr-o campanie pe rețelele de socializare”*,

de rând cu taxarea în cadrul redacțiilor a “oricăror derapaje și manifestări de neprofesionalism” și aplicarea unor sancțiuni administrative.

5. «Manipularea prin trecerea sub preș a subiectelor zilei»

Publicarea unor știri tendențioase și care distorsionează realitatea și schimbarea de către mass-media a agendei zilei prin înlocuirea intenționată a subiectelor de interes public din edițiile informative cu altele, mai puțin relevante, a determinat-o pe moderatoarea Liliana Barbăroșie să propună această temă pentru discuție și să argumenteze cu exemple recente necesitatea dezbaterii. Participanții, 7 la număr, au fost de acord că practicile de manipulare informațională prin ascunderea subiectelor importante sunt, mai devreme sau mai târziu, deconspirate, iar informația ajunge la public, care, în ultimă instanță face alegerea. Un rol în deconspirarea acestei informații îl au, potrivit unor comentatori, rețelele de socializare, unde nu poate exista cenzură și unde opiniile și informațiile circulă liber.

6. «Citate trunchiate: manipulare, rea-credință sau neprofesionalism»

În această dezbateri, moderatoarea Liliana Barbăroșie a continuat tema manipulării informaționale, vorbind despre o altă tehnică - prin utilizarea citatelor trunchiate, având în vedere că în perioada alegerii temei în spațiul informațional din Republica Moldova tocmai fusese înregistrat un asemenea caz. Dezbateri a adunat doar două comentarii, în care utilizatorii au fost de părere că astfel de cazuri nu sunt greșeli, ci acte intenționate ale jurnaliștilor, urmărindu-se promovarea unor interese sau ascunderea opiniilor critice.

La ambele dezbateri, Liliana Barbăroșie a recomandat realizarea unor studii de caz în care să fie explicate clar procedeele de manipulare prin trunchierea citatelor sau prin schimbarea subiectului zilei, dar și aducerea acestei probleme în vizorul Consiliului de Presă și Consiliului Coordonator al Audiovizualului.

7. «De ce nu trebuie să publicăm imagini de budoar luate fără voia protagoniștilor»

Apariția pe Internet, în luna octombrie 2015, a unor imagini video care au surprins scene intime din viața unui politician, a readus în actualitate tema «Viața privată vs informarea corectă». Vasile Botnaru a acceptat să modereze discuția, care a adunat în total 26 de comentarii. Unii utilizatori au fost de părere că presa ar trebui să reacționeze de fiecare dată când alte instituții media încalcă dreptul la viața privată a oricărui om, nu doar atunci când este vorba despre politicieni sau persoane publice. În recomandările finale, moderatorul a propus studierea și preluarea practicilor instituțiilor media internaționale pentru a taxa astfel de cazuri. «În acest sens pot fi solicitate expertize ad-hoc unor manageri de la instituții la care se aliniează toată

lumea», a scris Vasile Botnaru în raport. De asemenea, moderatorul a propus ca discuțiile pe teme de deontologie aplicată să fie transpuse «și în mediul unor adolescenți care și-ar formula cât mai timpuriu posibil principiile etice valabile nu doar în meseria de jurnalist».

Ultimele două dezbateri la rubrica Deontologie: «**Iar despre morți cum scriem?**» și «**Care este rolul bloggerilor din Republica Moldova?**» au adunat câte 3, respectiv, 2 comentarii, ceea ce poate vorbi despre interesul scăzut al jurnaliștilor pentru subiecte care nu au legătură cu un fapt «acut». Vasile Botnaru a încercat să trateze una dintre temele abordate la Forumul Mass-Media din luna octombrie 2015, și anume etica scrierii materialelor jurnalistice despre decedați. Vitalie Călugăreanu a aruncat mănuașă bloggerilor, încercând să identifice împreună cu participanții la discuție dacă și bloggerii trebuie să se conducă de normele etice caracteristice jurnalismului.

Concluzii și Recomandări

Reieșind din amploarea discuțiilor și diversitatea de opinii, principalele recomandări făcute de moderatorii la rubrica Deontologie se referă la suplimentarea discuțiilor de pe Mediaforum cu acțiuni tematice «live»:

- Organizarea de seminare, conferințe, mese rotunde, la care să fie discutate temele abordate la dezbaterile online;
- Studiarea, sub diferite forme, a practicilor în materie de deontologie a jurnaliștilor din străinătate, din redacții cunoscute;
- Realizarea unor studii de caz care ar ajuta jurnaliștii moldoveni să înțeleagă unele probleme profesionale;
- Organizarea pentru adolescenți a acțiunilor de explicare a principiilor etice de folosire a informației ce se referă la viața privată, acțiune necesară în special în contextul creșterii constante a popularității rețelelor de socializare;
- În ce privește moderarea comentariilor de pe site-uri, a fost propusă introducerea în Codul Deontologic a unei prevederi referitoare la gestionarea mesajelor plasate de către cititori;
- Realizarea/comandarea unor expertize experților străini în materie de deontologie, utile pentru presa din Republica Moldova.